

Радмила Сатарић
НИКОЛА ТЕСЛА
ИНСПИРАЦИЈА

Уредник
Зоран Колунџија

Рецензент
Душица Матицки

Радмила Сатарић

НИКОЛА ТЕСЛА ИНСПИРАЦИЈА

Роман

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

ЕПОХЕ

Јуриле су епохе ужурбано, виолентно и турбулентно кроз недогледно време и преко широких пространстава света. Смењивале су се године као котрљање камења при обали. Сударала су се раздобља, као што таласи ударају о брегове обала ношени јаким ветровима и морским струјама. За појединачно људско биће година у теоријском смислу можда није значила много, али за индивидуалну оствареност у животу, могла је да значи много. За пет година била је прилика да се роди петоро деце, за петнаест година та деца би већ одрасла у здраве и вредне људе са раскошним потенцијалима за животну афирмацију. Кроз историју су наилазили таласи сукоба, ратова, неспоразума. Никад мира... Људи би се и питали понекад какво је то чудо које је означено називом – мир. Да ли је то имагинарни појам који се не може конкретно објаснити? Јечала је земља под топотом коњског касе, под налетима силних војски, ратника. Покличи борбени ширили су се дубодолинама и бреговима света. И кад се то није очекивало, ратничке војске су надирале и пустошиле све пред собом. Тако је било кроз различита времена и просторе. Људски интереси били су виши од граница које је реалност постављала, проширивање потреба расло је са жељом о проширивању граница у уму амбициозних освајача... Једни су јуришали, други су штитили, први су добијали, други су губили. Постајале су само трајне наде као велики и

стабилан појам, као дуга која мами својим необичним бојама које се у даљинама расплињују. Да ли је нада истина, да ли је дуга истина, може ли се нада опипати руком, може ли се дуга узети у руку... Нада је држала човечанство у уверењу да ће једном бити боље и да ће човек бити бољи, хуманији, прибранији. Тај човек који је јуришао напред, ишао је против човека, верујући у сејање златног семена мисли о већем поседовању, а тако и већој срећи која ће постати константа живота. Постоји ли свети појам који није увређен или повређен у таквом поимању поретка живота и света. Земља је разрована коњским копитама, земља је јечала од бола, а нико је није никада питао како јој је. Земља је и у таквом стању постала утешитељка, и када је патила и тада је пружала руку спаса, топлину и уточиште. Дисала је својим устаљеним ритмом ширећи своја топла недра као добра мајка која увек прима у наручје. Земља је причала вековну причу о својој повезаности са човеком. Љуљушкала га је заједно са његовим надама. Знала је да се ућути док пролазе ратничке хорде, да слегне рамена, покрије се својим златним крилом као птица феникс, знајући да ће се из пепела опет родити велико добро, људи, уметност, наука, грађевине, да ће путеви открити циљеве и спас за човека. Земља је своје вене хранитељке прошарала по телу и пулсирала као организам који нико не разуме, осим вештог посматрача. Она је умела да спакује патње и боли у посебне пакете и да их склони негде где је невидљиво и скровито, а умела је да покаже свој тријумф као златни пехар кад прођу буре и олује. У свему томе човек је био виновник и једне и друге крајности. Земља је крила велика сазнања, да би их испоручила онда када је то било логично и безопасно. Штитила је човека од хорди и гусара, од стрелаца и тобџија, мудро је ћутала, спремајући се за велика рађања и велика открића...

Ноћне страже постале су импресије уметника. Ноћ је пуна неизвесности, сенки и страхова. У ноћној стражи јунак мора бити спреман да себе заштити и да пружи заштиту другима. Велике теме осликавале су посебне људе. У ноћној стражи човек је у копчи са земљом која га стабилно држи у споју и са небеским телима која су космичком систему сведоци његових подрхтавања. Земља је односила тај електрицитет, храбрила јунака да издржи и када су кише и снегови и кад су буре и олује. Ратник, стражар, граничар морао је имати посебну везу са системом звезда и планета да би себи веровао... Ноћна стража постаје одраз величанствене уметности, јер је одраз велике миленијумске теме. Небеско огледало осликава ову тему кроз осећајност сликара који је примио космичке поруке о свим ишчекивањима стражара и трептајима звезда заједно са трептајима њиховог храброг срца. Човек је само човек, јунак који је састављен од земног организма и заједно са њим дише. Уметници су рафинирано, уметнички осликавали ове нијансе у декору амбијента и одеће која побуђује респект. Рембрант ван Рајн је 1642. године проговорио ликовним универзалним језиком у име милиона стражара безимених, заборављених који су стражарили ради важних заштита великаша, значајних граница, узвишених ратника и моћних циљева... Ово барокно дело прича истину у Rajksmuseumu у Амстердаму. Виртуозно осликани ликови капетана и поручника, устројство снаге и закона, владавине пушака отворених према извесним ликовима. Представљен је пут снаге оружја, чувања људи и имовине оружјем. Символи снаге оружја, униформи су алузија на вечну тему која хода као жива слика вечних стража и стражара у име некога и нечега, у име светог циља. Атмосфера слике је импресивна, и сугестивна. Ова изузетно вредна креација побуђивала је пажњу вандала и

неки њихов чудан одговор на ову тему и лепоту ликовног израза. Слика је два пута нападнута у двадесетом веку, али је спасена њена лепота и остало је да живи њено значење за вечна времена.

Два женска лика вешто скривена на сцени „Ноћне страже“ имају одређену симболику и доминацију, шифрирану поруку на слици. Уметникова порука је алузија на људски род који даје устројство животу на свету. Научени уметношћу, анализама и порукама, схватамо сцену и платно живота. Инверзија назива слике у односу од дневне ка ноћној светлости је, такође, специфичан приступ, преокрет ка теми и ноћним скривеним мислима које тумарају светом..

Породица Тесла је кроз генерације давала војнике за ноћне страже, ојачавала им снагу и уводила их у атмосферу дрхтаја ноћи, треперења и говора звезда, страхова са две стране, оних који чувају и других који нападају на чуваре. Храбра срца су ипак имала и свој индивидуални ритам рада, трептаје које нико други, осим њих није могао осетити. Војне службе, границе и граничари, да ли је тога било доста? Рембрант је проговорио уместо свих њих снагом свог величанственог ликовног умећа. У ноћној стражи човек се ослања на Божју мисао, ослања се на снагу и веру. Тесле се приближавају суптилнијој и јачој страни своје природе, вери и Богу. Милутин Тесла, отац генијалног научника Николе Тесле, напустио је војну школу, опоменут да није добро очистио своју месингану дугмад. Он се преписује са војне школе на богословију и постаје свештеник који је на гласу по свом доприносу хришћанској, православној вери. Деда Николе Тесле по коме је научник добио име вршио је војну службу у Наполеоновој војсци и постао је носилац повеље за храброст као храбар и неустрашив официр, лички граничар.

Модификација одбира службе од храброг војничког става, ноћних стража, до мира у души и сједињења са Богом и Божјим заповестима је заокрет који у породицу доноси нове импулсе, нове усмерености, окренутост светој књизи, литератури, образованости, свестраном погледу на живот. У кућу Милутина Тесле улази литература највишег светског нивоа, на зидовима су иконе светаца пред којима укућани побожно исказују своје молитве...

~ 2 ~

ТЕСЛА, ШИЛЕР, БЕТОВЕН

Фридрих Шилер

ОДА РАДОСТИ

„Радост краси све лепоте
Кћери из Јелисеја!
Опојна ти моћ красоте,
Узвишена мисија.
Твоје снове вежу нити,
Што растави многа зла.
Сви ће људи браћа бити,
Крила твоја спајат' зна.“

Песма немачког песника Фридриха Шилера добила је крила за вечност у музичкој форми кроз Бетовенову 9. симфонију, став 4. Оркестарско и хорско извођење симфоније прожимало је деветнаести век грандиозном тонском радосћу, оптимизмом, порукама за уједињење света, првенствено на тонском и језичком нивоу, и сугестивно обликовало простор и време за велика рођења. Подесила се срећа да у слаповима тонских бравурозности каскадно осветли долазак новог доба и новог мишљења, да најави долазак на свет великог ума, величанственог човека Николу Теслу 1856. године. Он је својим доласком у универзум донео мисију нове епохе и постао је нови креатор света. Ера електротехнике је за-

блистала, учинио је то ујединитељ наше планете на аспекту прожимања умних визија за добробит човечанства. Вечна светлост, победа светлости над мраком синула је у његовом уму као мисија, визија, симфонија. Шилерови стихови који су мелодијски градацијски таласали планетом, имплицирани у музички нотни систем, узвисили су се порукама кроз систем жица наизменичних струја објединитеља света Николе Тесле, подаривши их човечанству за вечност.

Каскадне Бетовенове музичке варијације, одушевљења порукама хорских заноса слоге и уједињења милиона гласова у педантној тонској архитектури, винули су се кроз људски род, као што је и педантна теорија електротехнике обузела свет. Оркестарска и гласовна симбиоза узносе све у невероватне висине и даљине, спајајући их чудотворно са хуком Нијагариних водопада и са силином водене бујице, која у свом коначном резултату све покреће. Идеје спојене звуком и визијом, тоновима и сликама надрастају ограничено време и просторне шеме, постале су присутне свугде и почеле да прожимају све, уобличавају човека у кротко биће које стоји задивљено откривајући снагу и лепоту универзума. Импресија да се одједном јасно отворио кристални тонски и језички пут и млечно блистава светлост га је наткрилила у пенастом замаху титравог сјаја. Чуо се шум Нијагариних водопада у овом сазвучју и заталасао светлосни сноп над селом Смиљаном за увођење посебне личности у нову епоху. Овај кристални пут је постао стаза којом ће ходити велики чаробњак науке – Никола Тесла.

Те благотворне ноћи Никола Тесла се појавио као симбол кроз песму звезда и ехо хука водене масе Нијагаре који је досезао чак до Смиљана, места које је било смештено у привидним даљинама и провинцији, а ипак постало центар света, винувши се ка висинама. Посебност рођења генија оз-

начена је појавом сјаја унутрашњих искри, којима је одмах озарио своју мајку Ђуку. Она је знала да је родила изванредног човека о коме пева ода радости за срећу целом човечанству. Да ли га је мајка саткала од својих емоција које су ушле у песме девете Бетовенове симфоније и удаљени каскадни шум Нијагаре, да ли су Божји прсти били вајари за овај дар у људском облику упућен свету, за нежност и доброту, за сензибилност и лепоту, за достојанство и мир, за љубав људском роду, за поштовање и оданост, за све акорде племенитости. Већ на рођењу осетила је то његова мајка Ђука кад је Никола својом маленом левом руком дохватио њену руку чим га је узела у наручје. То ће постати рука чудеса, вајарска шака изумитеља која ће у лабораторијама стварати моћне проналаске. Осветлила се ноћ као да су прошле кроз њу обичајне празничне ватре у славу Бога.

РОДИТЕЉИ, МОЛИТВЕ

Молитва има невероватну моћ и енергију. Молитва је љубав искрена и дубока. У молитви се личност сједињује са Свевишњим и ставља га на своје срце, које осећа блискост Господњу. Молитва доноси мир и хармонију, загрева мисли, срце и душу. Уз молитву људско биће постаје кротко и стабилно. Молитва покреће осећајност и нежност. Јасно је да молитва може учинити оно добро за човека које се софистицираним научим методама може постићи. Када је молитва искрена и дубока цео ореол светлости наткриљује биће које се моли.

Родитељи Николе Тесле, мајка Георгина (Ђука) и отац Милутин, често су говорили речи молитве пред олтаром, и у интимним породичним часовима, када их је ретко ко могао видети. Чинили су то искрено, посвећенички, молећи се Господу за душевни и физички мир у својој породици, за разумевање и љубав, за слогу и за успех, за живот без турбуленције и неизвесности. Чули су се шапати њихових искрено изговорених речи молитве, или гласни тонови који су били чујни и ширили се кроз целу просторију у којој су боравили и одлазили до срца које све чује, види, осећа... Свештеник Милутин Тесла молио се искрено и са пуно љубави према Господу. Осећао је да његове речи доносе мир и благородност, крепкост у његову душу. Милутинова жена, Ђука, знала је све речи молитве напамет и казивала их је разложно, у пот-

пуности искрено. Осећала је властито испуњење и остваре-
ност у сједињавању са Свевишњим, јер је то чинила и у кући
свога оца, свештеника Николе.

„Оче наш,
који си на небесима,
да се свети име Твоје,
да дође царство Твоје,
да буде воља Твоја,
и на земљи као и на небу:
хлеб наш насушни
дај нам данас;
и опрости нам дугове наше
као што и ми опраштамо
дужницима својим;
и не уведи нас у искушење,
но избави нас од злога.
Јер је Твоје царство, и сила, и
слава у векове векова. Амин.“

За породичну крсну славу Светог Ђорђа одлазили су у Цркву, где је свештеник Милутин Тесла посебно свечаним тоном изговарао свете речи молитве...

Име Никола било је често присутно у цркви места Смиљана. Име великог свеца изговарао је свештеник Милутин имајући у виду сва добротинства, снагу и заштиту великог свеца. Име Никола зрачило је посебним тоновима и бојама у кући породице Тесла. Никола је име које је традиционално било присутно у породици, њихови преци су носили ово име које је имало посебан породични значај. Име Никола носили су очеви Милутина и Георгине Тесла. Прожимало се у атмосферу дома као стубови ослонци, корени из којих је израста-

ло јако стабло са моћном крошњом. Корени стабла досезали су до дубоке прошлости у хришћанству, до приче о Светом Николи чудотворцу чије мошти почивају у Барију у Цркви Светог Николе из којих посебна светлост бљеска проносећи својим сјајем лековитост, доброту и заштиту над људским родом. Свети Никола дародавац, за оне који су заслужили његове дарове, заштитник деце и обесправљених, заштитник морепловаца, бди над снагом и енергијом вода чинећи их корисним и безбедно проходним за путовања морнара...

Молитве су проносиле причање о чудотворцу и добротвору, његов лик је сијао на икони, испод иконе кандило је расипало своју лепезасту светлост, у тој игри светлости и сенки осветљаван је лик великог свеца у складу са виртуозним светлосним ефектима. Деловало је да се његов лик проширио даље и више од иконе и својим духом испунио простор. Атмосфера је била пријатна, топла и узвишена. У оваквом миљеу сви укућани су постајали кротки, уз мирис тамјана осећали хармонију породице. Ђука се молила пред иконом да јој Бог да рођење још деце, да дође на свет син коме ће дати име Никола. Знала је важност значења имена, вредност узвишеног карактера свих великана који су га носили, међу њима су били војсковође, краљеви, цареви, принчеви, значајне личности... Порекло имена је свирало неку посебну мелодију симфонијских звукова који су имали у себи речи народ и победник. То је онај који побеђује за народ, који носи светлост као што сијају мошти Светог Николе. То је онај који личи на Прометеја, који носи вечну ватру за добробит народа, то је дародавац за цео свет. Ђука се молила пред иконом свеца да је опет загрле деचे руке својом топлином и љубављу и да она прихвати те малене руке и подари им снагу за лет у живот. Светац је гледао право у очи и потврђивао својим погледом да ће њена жеља бити испуњена. Миомири-

сни тамјан се ширио простором куће, лепота звука црквених звона уливала се у слух и подизала снагу. Све је звонило у Ђукином телу као свечана песма црквених звончића и прожимао је неки сјај, наговештавајући свечано рођење великог човека. Долазак тог човека прорекла је нека тајанствена сила лепоте и моћи. Он је сигурно на вишем нивоу планиран да стигне, заједно са тихим шапатом молитви пред иконом свеца. Лик свеца је имао невероватну изражајност и сугестивност. Његове топле очи су блажено гледале и оспокојавале задивљеног посматрача. Деловао је његов лик блажено и обећавајуће. Чинило се Георгини да светац осећа њене жеље и да јој шаље сигнале светлости који су се уgravирали у њене зенице. Та светлосна енергија озарила јој је душу јер је предосећала да ће донети на свет великог и важног човека.

МАЈКА

Нема правог наслеђивања колико ће важности донети деца својој породици. Постоји само претпоставка да ће се заједнички живот родитеља и деце одвијати у љубави и узајамном поштовању. Природна је жеља родитеља да деца буду успешна, афирмисана, пре свега срећна. Родитељи су помоћници своје деце на путу освајања среће на начин који су сами одабрали да се за њу изборе. Родитељске слутње су најбоље жеље које треба да прате децу и да им отварају путеве. Свако дете је важно за родитеља, свако дете је остварење родитељских снова. Сваки мали човек је велика нада и енигма, и велика игра на позорници света.

Мајка Николе Тесле Георгина, Ђука, је осетила да је њен син Никола сасвим посебан дечак и да ће га у животу пратити неке специфичне околности. Николин разиграни дух, вечити истраживачки карактер, немири који су га водили у акције потребне дечјој машти, његовој мајци Георгини су били сигнали на путу освајања света њеног сина Николе.

Шта је значило бити мајка Николе Тесле? То је значило да ће очи целог света бити усмерене ка њој и да ће се распитивати о њој у многим аспектима. Бити мајка гиганта науке Николе Тесле, значи призвати светлост рефлектора и тумачење аналитичара родословног стабла породице Тесла и, наравно, највише његових родитеља. Бити рођена у деветнаестом веку, живети са свим обавезама које су жене у то

време имале, предати се амбицијама своје породице, значило је свесно даривање себе за добро своје деце и за њихову афирмацију. Георгина Тесла није имала могућности да развија свој богати таленат кроз образовни систем, већ је своје креације даровала својој породици радећи најлепше ручне радове за њих и обрађујући свој посед.

Георгина – Ђука Тесла је била стуб ослонац своје претходне, родитељске, породице из које је потекла, и своје личне породице коју је основала са Милутином Теслом, српским православним свештеником, оцем Николе Тесле. Понеким особама живот наметне више обавеза од оних које реално могу да поднесу, па се њихов рад сматра жртвовањем. Ђука је испомагала своју породицу после мајчине смрти да би као најстарија ћерка била од помоћи свом оцу српском православном свештенику Николи Мандићу и свој браћи и сестрама. Испољила је несебичност, снагу, добру организованост и чврст карактер. Носила је знамење својих предака који су били у бојевима велики јунаци и тако заслужили висока одликовања, а два њена претка по мајци из породице Будисављевић су по војним заслугама добили племићку титулу од аустријских царева. Ђука Тесла никада није себе постављала испред других и позиционирала на пиједестал важности, иако је била веома паметна, племенита, вредна, пожртвована. Пленила је особинама које су је поставиле у сами центар збивања породице Милутина Тесле, а касније и у центар интересовања целог света, пошто је донела на свет најпаметнијег човека на свету, Николу Теслу. Георгина Тесла ушла је у жижу интересовања као пример успешности, мудрости, лепоте, бистрине и посебног дара за проналазаштво. Никола Тесла је увек истицао лик своје мајке као посебно вредан карактер личности и пун креативности, пошто је том особином утицала на његов проналазачки карактер.

Ђукина љубав за књижевност је била велика. Волела је српску народну поезију и многе песме је знала напамет говорећи их на изражајан начин свом сину Николи. Познавала је дело Петра Петровића Његоша „Горски вијенац“ и цитирала је многе стихове из овог дела иако је била неписмена.

Никола је од своје мајке научио многе детаље опхођења, рада и одрицања за велики циљ. Посматрао је колико појмова и ствари она зна и у стању је да их подеси, постави у позицију важности за успешнији и пријатнији живот, и учио је од ње.

„Мада мајци морам да захвалим за сав изумитељски дар који поседујем, а вежбе које ми је отац задавао мора да су биле од изузетне користи. Оне су се састојале од свакојаких задатака. Задавао ми је, на пример, да погађам туђе мисли, да откривам недостатке неког облика или израза, да понављам дугачке реченице или да рачунам напамет. Несумњиво је да су те свакодневне лекције, чија је сврха била јачање меморије и расуђивања, а нарочито критичког мишљења, биле веома корисне.

Моја мајка је потицала из једне од најстаријих породица у нашем крају и припадала је лози изумитеља. Њени отац и деда су изумели многобројна оруђа за домаћинство, ратарство и друге сврхе. Она је заиста била велика жена, ретке умешности, храбрости и моралне снаге, која се храбро супротстављала животним невољама и стекла многа тешка искуства...“ (Никола Тесла „Моји изуми“, стр. 25, Издавачко-књижарско предузеће „Богуновић“, Нови Сад, 2020).

„Моја мајка је била прворазредни изумитељ и верујем да би много постигла да није била тако далеко од модерног живота и његових многоструких могућности. Изумела је и конструисала свакојаке направе и алатке, ткала је најлепше шаре од вуне коју је сама прела. Чак је сејала семење, уз-

гајала биљке и сама раздвајала њихова влакна. Неуморно је радила од ране зоре до касно у ноћи безмало сва одећа и покућство у кући били су дело њених руку. И после шездесете, прсти су јој били још толико спретни да је могла оно што очима види, рукама да створи.“ (Никола Тесла „Моји изуми“, стр.26, Издавачко-књижарско предузеће „Богуновић“, Нови Сад, 2020).

Овако пише Никола Тесла о својој мајци Георгини у својој аутобиографији „Моји изуми“.

Научник је речима и делом створио вечни споменик својој мајци, родитељки и изумитељки са захвалношћу за дар који му је пренела да постане изумитељ. Фокус целог света се усмерио од Николе Тесле ка његовој мајци која је сијала као светионик у његовом животу. Свака њена реч му је била света, а сваки поступак инспирација. Мудрости његове мајке били су покретачи за његове акције. Уз мисао о мајци превазилазио је све потешкоће и прескакао препоне живота. Уз мајчин карактер постао је маратонац који истрчава трку живота као победник на дугом путу, тешкој стази, али светлошћу обасјаној онолико колико је он то желео да буде.

Георгина Тесла носила је своје име поносно и са достојанством. Према тумачењима симбола грчког имена који стоји у корену речи *Гео*, а значи земља и *ерѝо* што значи радити, односно у пренесеном значењу – онај који обрађује земљу, сугерише се карактер оданости и вештине рада на земљи. Име Георгина се појављује још и у облику Ђурђа или Ђурђица и асоцира на цвет георгину или ђурђевак са свим својствима ових цветова. У реалним околностима сматра се да су жене које носе ово име веома вредне, карактерне, стабилне, поштене, креативне, духовно снажне. Веома су храбре и у стању су да савладају многе животне потешкоће. Успевају да превазиђу уобичајене токове живота иновацијама и тако